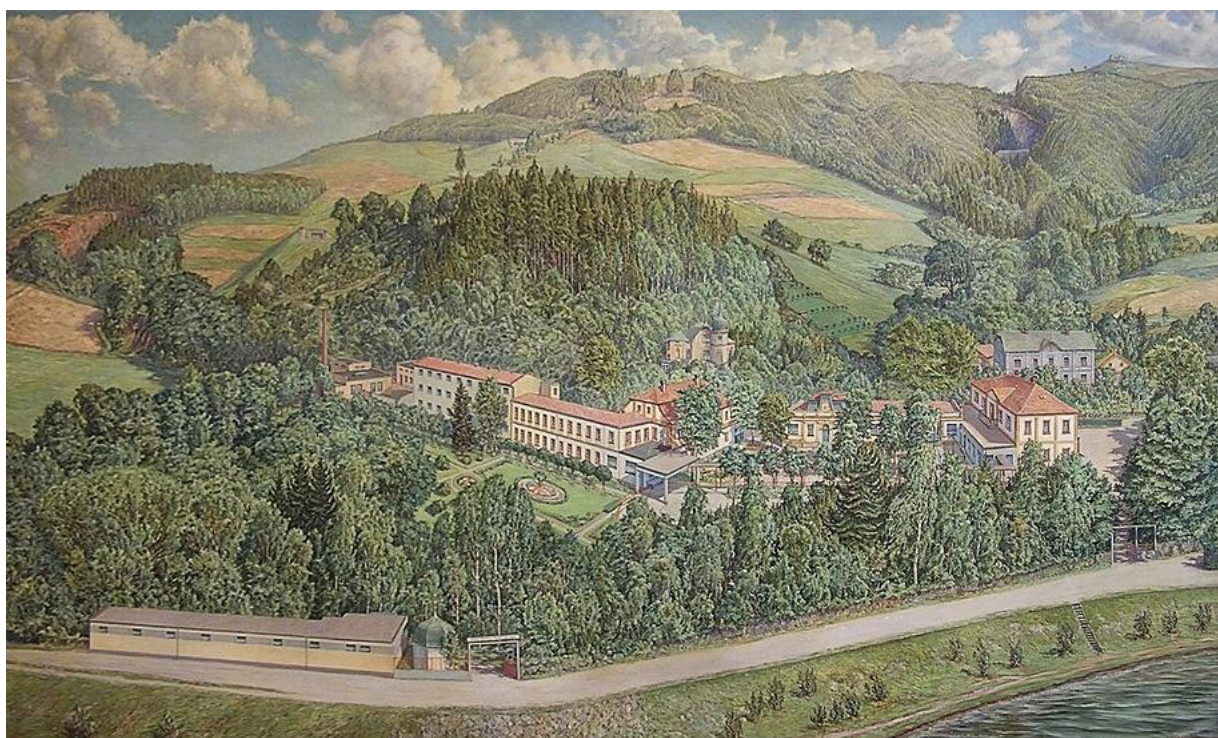

MAPA VÝVOJE KOMPOZICE VYBRANÉHO SEGMENTU LÁZEŇSKÝCH PARKŮ V JEDNOTLIVÝCH ČASOVÝCH ETAPÁCH – ÚZEMÍ ČESKÉ REPUBLIKY

PRŮVODNÍ ZPRÁVA K VÝSLEDKU INTERAKTIVNÍ SPECIALIZOVANÁ MAPA S ODBORNÝM OBSAHEM (Nimap)

Realizováno v rámci projektu „Významná a neřešená témata krajinářské architektury“ (identifikační kód projektu DH23P03OVV053)

Předkládající organizace:

Mendelova univerzita v Brně, Zahradnická fakulta, Valtická 337, 691 44 Lednice

Autorský kolektiv: doc. Ing. Roman Zámečník, Ph.D.; Bc. Ing. Hana Dupkaničová;
prof. Ing. Pavel Šimek, Ph.D.

Terénní průzkumy: doc. Ing. Roman Zámečník, Ph.D.; Ing. Michal Došek, Ph.D.;
Ing. et Ing. Vojtěch Rada, Ph.D.; Ing. Petr Kubeša

Archivní průzkumy: Ing. arch. Dana Novotná, Ph.D.; Mgr. Lubomír Zeman;
doc. Ing. Roman Zámečník, Ph.D.; Ing. Petr Kubeša

Programátoři: Ing. Pavel Sedlář; Ing. Martin Vlk

září 2026

Odkaz na uložení výsledku:

Adresa uložení mapy pro zpracované modelové území:

- Mapa vývoje kompozice vybraného segmentu lázeňských parků v jednotlivých časových etapách – území České republiky

a) stránky projektu: <https://ubz.zf.mendelu.cz/projekty/34401-naki-vnt>

b) URL pro přímý vstup:

https://naki-vyzner-temata.hfbiz.cz/nimap/parky_vyvoj_cr/index.html

I. CÍL VÝSLEDKU SPECIALIZOVANÁ MAPA S ODBORNÝM OBSAHEM, NAPLNĚNÍ PLÁNOVANÉHO CÍLE DLE PROJEKTU, PŘÍPADNĚ SPECIFIKACE ODLIŠNOSTÍ

Cílem zpracování tohoto mapového díla (Nimap) bylo, na základě realizovaných archivních a terénních průzkumů, vyhotovení mapového díla, které bude dokladovat vývoj vybraného segmentu objektů (lázeňských parků) v jednotlivých dějinných etapách (např. nejstarší historie, vrcholné období, vývoj v 2. pol. 20. stol.).

Záměrem bylo vývoj lázeňských parků doložit prostřednictvím slovní a základní grafické interpretace všech modelových objektů výzkumu. Jedná se o lázeňská místa definovaná dle platných právních předpisů ČR.¹ Slovní interpretace vývoje modelových objektů byla doplněna grafickými vyobrazeními, která zachycují vývoj lázeňských parků v jednotlivých dějinných etapách, včetně vyobrazení současného stavu. Současně bylo cílem provést u vybraných pěti modelových objektů i podrobnou grafickou interpretaci kompozičních principů, jež byly při jejich zakládání uplatněny. Množina takto podrobně interpretovaných objektů byla vybrána na základě multikriteriálního hodnocení. Hodnocení bylo zpracováno nad identifikovanou strukturou hlavních kompozičních prvků. Kromě toho, že takto podrobně interpretovaný objekt musel mít statut lázeňského místa (modelový objekt výzkumu), bylo cílem postihnout zejména škálu pestrosti kompozičních principů, jejich časovou variabilitu (modelové objekty s bohatou vývojovou vrstevnatostí, modelové objekty jednovrstevnaté) a také případnou regionální odlišnost.

Výsledek Nimap je předkládán v souladu s cíli výzkumného projektu a je plně v souladu s plánovanými výsledky projektu tak, jak byly navrženy v přihlášce a poskytovatelem dotace akceptovány.

Dílčí výsledky výzkumu, zapracované do mapového díla, budou následně využity při vypracování dalších výstupů projektu – S: Specializovaná veřejná databáze lázeňských parků; B: Lázeňské parky České republiky a B: Lázeňské parky Slovenské a České republiky.

¹ Zákon č. 164/2001 Sb., o přírodních léčivých zdrojích, zdrojích přírodních minerálních vod, přírodních léčebných lázních a lázeňských místech a o změně některých souvisejících zákonů (lázeňský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

II. VLASTNÍ POPIS VÝSLEDKU

II.1 Metodický postup

První metodický krok byl zaměřen na výběr modelových objektů – lázeňských parků, a to na území České a Slovenské republiky. V případě České republiky byl zvolen přístup mající svůj původ v zákonném ustanovení termínu lázeňské místo: „*Lázeňským místem se rozumí území nebo část území obce nebo více obcí, v němž se nacházejí přírodní léčebné lázně, stanovené za lázeňské místo podle tohoto zákona.*“² Přitom platí, že lázeňské místo a statut lázeňského místa stanoví nařízením vláda České republiky. Ministerstvo zdravotnictví poté vede Seznam lázeňských míst v České republice.³ Tento seznam je průběžně aktualizován. Výběr zkoumaných modelových objektů – lázeňských parků má tedy přímou vazbu na tento seznam, tzn. lázeňská místa v něm uvedená, resp. zahradní a parkové úpravy, které je doprovází, jsou současně i modelovými objekty výzkumného projektu (viz Nimap: Mapa identifikovaných a hodnocených lázeňských objektů, 2025).

Druhým metodickým krokem bylo vymezení konkrétního rozsahu jednotlivých modelových objektů – lázeňských parků (viz Nimap: Mapa identifikovaných a hodnocených lázeňských objektů, 2025).

Třetí metodický krok spočíval v realizaci archivních a terénních průzkumů lázeňských parků, při nichž byly dále uplatňovány standardní již ověřené a v certifikovaných metodikách publikované vědecké metody.⁴

Čtvrtý metodický krok byl zaměřen na interpretaci vývoje lázeňských parků. Tato interpretace byla realizována na podkladě výsledků archivních průzkumů (viz předešlý krok). Jednotlivé archiválie byly podrobeny kritickému zhodnocení, a to v přímé vazbě na situace, které zachycují. Zachycené situace na dobových vyobrazeních byly ztotožněny s reálnými místy v lázeňském parku a lokalizovány in situ (terénní průzkum). Poté bylo přistoupeno ke standardní slovní interpretaci archivním průzkumem doložených skutečností, včetně doložení jejich reálnosti in situ.

² Zákon č. 164/2001 Sb., o přírodních léčivých zdrojích, zdrojích přírodních minerálních vod, přírodních léčebných lázních a lázeňských místech a o změně některých souvisejících zákonů (lázeňský zákon), ve znění pozdějších předpisů, § 2, odst. 4

³ Dostupné online: <https://mzd.gov.cz/seznam-lazenskych-mist-v-cr/> [10.08.2026].

⁴ ZÁMEČNÍK, Roman – VAIDA, Pavel – KUŤKOVÁ, Tatiana, *Metodika k zajištění a ochraně dalších zahradně-architektonických děl, která nezachytí záběr projektu*, certifikovaná metodika, Lednice 2017; KREJČÍŘÍK, Přemysl – PEJCHAL, Miloš – PAVLAČKA, Radek, *Architektonicko-historický průzkum památky krajinářské architektury*, certifikovaná metodika, Lednice 2015; OLŠAN, Jiří – EHRLICH, Marek – KŘESADLOVÁ, Lenka – PAVLÁTOVÁ, Marie – ŠNEJD, Daniel, *Metodika identifikace hodnot památek zahradního umění*, certifikovaná metodika, Kroměříž 2015; ŠIMEK, Pavel – PEJCHAL, Miloš, *Metodika hodnocení dřevin pro potřeby památkové péče*, certifikovaná metodika, Lednice 2015.

Pátý metodický krok spočíval v komparaci výsledků vzešlých z archivních a terénních průzkumů lázeňských parků, jehož cílem bylo charakterizovat současnou podobu modelových objektů výzkumu – lázeňských parků.

Šestý metodický krok spočíval v generalizaci všech shromážděných informací ke každému z modelových objektů výzkumu. Na podkladě zobecněných výsledků k jednotlivým modelovým objektům byla provedena základní slovní interpretace kompozičních principů lázeňských parků.

Sedmý metodický krok se zaměřil na provedení podrobné grafické interpretace kompozičních principů vybraného segmentu lázeňských parků. Interpretace byla realizována na podkladě podrobného pasportu modelového objektu.

Podrobná grafická interpretace byla provedena u lázeňských parků:

- Jižní zahrady, Sady Solného a Lučního pramene ve Františkových Lázních
- Lázně Jeseník – část Balneopark
- Mariánské Lázně Mariánské Lázně – část Skalníkovy sady
- Mariánské Lázně Mariánské Lázně – část Park za knihovnou
- Lázně Velké Losiny

II.2 Dosažené výsledky

Na podkladě průzkumů (archivní a terénní), interpretací a generalizací, které byly zpracovány pro každý z modelových objektů výzkumu, byly dosaženy konkrétní, dosud nepublikované výsledky. Na základě provedené intenzivní badatelské práce bylo možno zpracovat nakonec všech 43 hodnocených lázeňských parků (původní předpoklad se týkal pouze vybraného segmentu).

Každý z modelových objektů – celkem 43 samostatně hodnocených objektů s vlastním identifikačním číslem (ID) – má zpracován:

- Základní popis historie vývoje lázeňského místa se zaměřením na vývoj vlastního lázeňského parku, podpořený výběrem nejzásadnějších archiválií (dobová vyobrazení, historická plánová dokumentace, letecké snímky aj.) postihujících jejich bohatou historii.
- Základní popis současného stavu lázeňského místa se zaměřením na stav vlastního lázeňského parku podpořený výběrem nejzásadnější fotodokumentace postihující jejich pestrost a použité výrazové prostředky zahradní a krajinářské tvorby.
- Základní slovní interpretaci kompozičních principů, zaměřenou výhradně na interpretaci lázeňských parků, jež byly při jejich zakládání uplatněny.

Množina modelových objektů stanovená na základě multikriteriálního hodnocení (viz výše) má zpracovánu podrobnou grafickou interpretaci kompozičních principů, které byly při jejich zakládání použity.

Podrobná grafická interpretace, čerpající z výsledků archivních a terénních průzkumů (základem byly vytvořené pasporty památky zahradního umění), provedená na podkladě podrobné interpretace, byla provedena u těchto lázeňských parků:

- Jižní zahrady, Sady Solného a Lučního pramene ve Františkových Lázních
- Lázně Jeseník – část Balneopark
- Mariánské Lázně Mariánské Lázně – část Skalníkovy sady
- Mariánské Lázně Mariánské Lázně – část Park za knihovnou
- Lázně Velké Losiny

III. SROVNÁNÍ „NOVOSTI POSTUPŮ“ OPROTI PŮVODNÍ MAPĚ, POKUD EXISTUJE, NEBO JEJICH ZDŮVODNĚNÍ, POKUD SE BUDE JEDNAT O NOVOU ORIGINÁLNÍ INTERAKTIVNÍ MAPU, A JEJICH SROVNÁNÍ S POSTUPY V ZAHRANIČNÍ

Předkládaná interaktivní mapa s odborným obsahem je originální.

Výzkumnému problému zaměřenému výhradně na lázeňský park nebyla doposud věnována cílená pozornost. Dílčí zmínky o lázeňských parcích najdeme v knihách věnovaných prvorepublikové zahradní a krajinářské tvorbě nebo v knihách zaměřených na zahradní a krajinářskou tvorbu v období totalitních režimů. V obou případech se jedná pouze o prezentaci několika ukázek tvorby zahradních architektů předmětných období, nikoli o komplexněji zaměřenou studii lázeňských parků či o vyhodnocení jejich současného stavu prostřednictvím dendrologického potenciálu.

Problematicke zaměřené na lázeňství, případně na lázeňskou architekturu, je věnována pozornost v řadě vydaných publikací zaměřených převážně jednotlivě na konkrétní lázeňské lokality (Mariánské Lázně, Františkovy Lázně, Karlovy Vary aj.) a souhrnně v monografiích vydaných v nedávné historii. Práce zaměřená výhradně na zahradní a krajinářskou tvorbu v lázeňských parcích a zahradách doposud chybí.

Inspirací pro řešenou problematiku byla skutečnost, že v červenci 2021 přibyla na Seznam světového dědictví (UNESCO) nová světová památka Slavná lázeňská města Evropy (Great Spa Towns of Europe) (<https://www.greatspatownsofeurope.eu/>).

Obdobné odborné interaktivní mapové dílo shromažďující a zpřístupňující textové a grafické informace k pestré škále českých lázeňských míst, celkem 43 samostatně zkoumaných a hodnocených modelových objektů, nebylo doposud zpracováno.

IV. NÁVRH VYUŽITÍ VÝSLEDKU (DEFINOVÁNÍ SUBJEKTŮ, KTERÉ BY MĚLY BÝT UŽIVATELI VÝSLEDKŮ NA ZÁKLADĚ SMLOUVY O VYUŽITÍ VÝSLEDKŮ)

Interaktivní specializovaná mapa s odborným obsahem může být uplatněna především při péči o specifický segment zahradní a krajinářské tvorby, kterým je soubor lázeňských parků různé typologie a doby vzniku z ČR s cílem jejich uchování pro příští generace jako jeden z projevů naší národní kulturní identity.

Konkrétními uživateli výsledků jsou/mohou být:

- státní památková péče: při identifikaci hodnot památek zahradního umění – především využitím analytických nástrojů pro identifikaci,
- majitelé a správci předmětného segmentu objektů: využitím navržených nástrojů pro stanovení režimu péče vč. ekonomických parametrů,
- Sdružení lázeňských míst ČR (nevládní organizace) jako významný nástroj pro propagaci a vytváření podmínek pro regeneraci a rozvoj lázeňství v národním měřítku,
- správci veřejných prostranství a zeleně dotčených lázeňských míst jako nástroj využitelný pro systémovou péči o parky,
- projektanti: při zpracování záměrů obnov a stanovení parametrů udržitelnosti,
- projektanti: při zpracování územně plánovací dokumentace a územně plánovacích podkladů – aktuálně při zpracování Studií (územních) systémů sídelní zeleně – podporováno z OPŽP,
- badatelé v oboru historie zahradního umění: využití navržených analytických nástrojů,
- studenti univerzit: využití navržených analytických nástrojů a zprostředkovaných dat.

V. VÝČET KONKRÉTNÍCH SUBJEKTŮ / SKUPIN UŽIVATELŮ, PRO KTERÉ JE MAPA URČENA

Uživateli výsledku specializovaná mapa s odborným obsahem jsou nebo mohou být zejména:

- Národní památkový ústav,
- Národní zemědělské muzeum,
- vlastníci / správci lázeňských objektů,
- studenti krajinářských škol,
- odborné sdružení a svazy:
 - Sdružení lázeňských míst ČR,
 - Svaz léčebných lázní České republiky.

viz Letter of Interest

VI. SEZNAM PUBLIKACÍ, KTERÉ PŘEDCHÁZELY VÝSLEDKU SPECIALIZOVANÁ MAPA S ODBORNÝM OBSAHEM A BYLY PUBLIKOVÁNY PŘÍPADNÉ VÝSTUPY Z ORIGINÁLNÍ PRÁCE

- ČERNÁK, Jozef, (ed.), *Urbanisticko-architektonické riešenie kúpeľných miest.: Bardejovské kúpele a Vyšné Ružbachy*, Bratislava: Alfa, 1983.
- DULLA, Matúš et al., *Slávne kúpele Slovenska*, Praha – Bratislava: Foibos Books SK s.r.o. a Foibook Books s.r.o, 2014.
- KREJČÍŘÍK, Přemysl – PEJCHAL, Miloš – PAVLAČKA, Radek, *Architektonicko-historický průzkum památky krajinářské architektury*, certifikovaná metodika, Lednice: Mendelova univerzita v Brně, 2015.
- OLŠAN, Jiří – EHRLICH, Marek – KŘESADLOVÁ, Lenka – PAVLÁTOVÁ, Marie. – ŠNEJD, Daniel, *Metodika identifikace hodnot památek zahradního umění*, certifikovaná metodika, Kroměříž: Národní památkový ústav, 2015.
- OTRUBA, Ivar, *Soubor vybraných prací. Obor zahradní a krajinářská architektura*. Nepublikovaný habilitační spis. Lednice: Vysoká škola zemědělská v Brně, 1991, nestránkováno.
- OTRUBA, Ivar, *Zahradní architektura: tvorba zahrad a parků*. Šlapanice: ERA, 2002.
- RAJNIŠ, Václav, *Tvorba prostředí a územní plánování lázeňských míst*, Praha: Ústř. správa st. lázní a zřidel, 1967.
- STEINOVÁ, Šárka – ZÁMEČNÍK, Roman – OTTOMANSKÁ, Stanislava, *Po stopách českých prvorepublikových zahradních architektů: kritický katalog*, Praha: Národní zemědělské muzeum, s.p.o., 2017.
- STEINOVÁ, Šárka – ZÁMEČNÍK, Roman – OTTOMANSKÁ, Stanislava, *Zahradní umění první Československé republiky a její zahradníci*, Praha: Národní zemědělské muzeum, s.p.o., 2017.
- STEINOVÁ, Šárka – ZÁMEČNÍK, Roman, *I za totality vznikaly krásné zahrady = Beautiful gardens were created even under totalitarian regimes*. Praha, Zdičky: Výzkumný ústav geodetický, topografický a kartografický, v.v.i., 2022.
- STEINOVÁ, Šárka a kol. *Hortus captus: Okrasné zahradnictví a zahradně-architektonická tvorba v letech 1939–1989*, Zdičky: Výzkumný ústav geodetický, topografický a kartografický, v.v.i., 2022.
- ŠIMEK, Pavel – KOHLOVÁ, Jana, *Park Kačina – od průzkumů k obnově. Dvacet let obnovy památky zahradního umění*, *Prameny a studie*, 2023, 74, s. 9–28.
- ŠIMEK, Pavel – PEJCHAL, Miloš, *Metodika hodnocení dřevin pro potřeby památkové péče*, certifikovaná metodika, Lednice: Mendelova univerzita v Brně, 2015.

- ZÁKON Zákon č. 164/2001 Sb., o přírodních léčivých zdrojích, zdrojích přírodních minerálních vod, přírodních léčebných lázních a lázeňských místech a o změně některých souvisejících zákonů (lázeňský zákon), ve znění pozdějších předpisů.
- ZÁMEČNÍK, Roman – DUPKANIČOVÁ, Hana – ŠEFL, Jiří, Výzkum lázeňských parků v Česku a na Slovensku, *Prameny a studie*, 2024, 76, s. 9–30. ISSN 0862-8483.
- ZÁMEČNÍK, Roman – VAIDA, Pavel – KUŤKOVÁ, Tatiana, *Metodika k zajištění a ochraně dalších zahradně-architektonických děl, která nezachytí záběr projektu*, certifikovaná metodika, Lednice: Mendelova univerzita v Brně, 2017.
- ZÁMEČNÍK, Roman – DUPKANIČOVÁ, Hana – ŠIMEK, Pavel, *Mapa identifikovaných a hodnocených lázeňských objektů*. Interaktivní specializovaná mapa s odborným obsahem, Lednice: Mendelova univerzita v Brně, 2025. Dostupné online: <https://naki-vyzner-temata.hfbiz.cz/nimap/parky/index.html>
- ZEMAN, Lubomír – ZATLOUKAL, Pavel, *Slavné lázně Čech, Moravy a Slezska*, Praha: Foibos Books s.r.o., 2014.